

紀君祥《趙氏孤兒》

Našlaitis iš Džao Šeimos¹

Ji Junxiang

Iš senosios kinų kalbos vertė ir komentarus parašė *Kristina Karvelytė*

¹ Pilnas pjesės pilnas pavadinimas: „Didysis našlaičio iš Džao šeimos kerštas“ (*zhao shi gu er da baochou*, 趙氏孤兒大報仇). Versta iš: 紀君祥《趙氏孤兒大報仇》(奚海, 陈旭霞, 张炳森等选注(2007)). *元曲名家精粹: 燕赵元杂剧名著二十种选注* (下) [Yuan qu ming jia jing cui: Yan Zhao Yuan za ju ming zhu er shi zhong xuan zhu]. 北京, 當代中國出版社: 第 728-771 頁。

VEIKĒJAI

TU ANGU, vyriausiasis kariuomenės vadas ir teisingumo ministras

DŽAO ŠUO, našlaičio tėvas

PRINCEŠĖ, našlaičio motina, Džao Šuo žmona

ČENG BO dar vadinamas TU ČENGU, Džao Šuo ir princesės sūnus, Našlaitis

ČENG INGAS, Džao šeimos draugas, buvęs kaimo gydytojas

HAN DZIUE, generolas leitenantas

GONGSUN ČUDZIU, atsargos generolas

VEI DZIANGAS, aukšto rango valdovo rūmų pareigūnas, valdovo patarėjas

DŽANG ČIANIS, Vei Dziango padėjėjas

Pasiuntinys

Kareiviai

PROLOGAS

Lydimas k a r e i v i ū įžengia T u A n g u²

TU ANGU.

*Žmogus iš prigimties nelinki tigrui blogo,
Tuo tarpu tigras nuo gimimo trokšta žmogaus kraujo.
Tvarkyk savo emocijas kiek tik nori,
Ateis laikas kai jos prasiverš.*

Esu Tu Angu, Dzin karalystės³ kariuomenės vadas. Dzin valdovas Lingas⁴ turi tūkstančius patarėjų ir karvedžių, bet iš jų visų jis buvo linkęs pasitikėti tik dviem – vienu patarėju ir vienu karvedžiu. Vienas jų buvo Džao Dunis⁵, vyriausiasis valdovo patarėjas, o kitas – tai aš – jo kariuomenės galva. Tarp mudviejų daug metų tvyrojo nesantaika, daug metų norėjau juo atsikratyti, bet vis nepavykdavo. Džao Dunio sūnus – Džao Šuo⁶ – yra valdovo žentas. Kartą pasiūniau vieną geriausių savo vyrų – Ču Ni⁷, kad jį pribaigtų. Su peiliu rankose jis lipo per sieną, pasiruošęs pasmeigti Džao Dunį. Ir kas galėjo pagalvoti, kad Ču Ni trenksis į medį ir mirs?!⁸

Kartą važinėdamas po kaimus Džao Dunis po šilkmedžiu rado iš bado merdintį žmogų. Jis tą žmogų pamaitino ir pagirdė vynu, o tas nueidamas net neatsisveikino!

² *Tu Angu* (*Tu Angu*/屠岸賈), gyv. IV a.pr.Kr. – aukšto rango pareigūnas Dzin karalystės (žr. 3 išnašą) valdovo Lingo (žr. 4 išnašą) rūmuose, Dzin karalystės teisingumo ministras ir vyriausiasis kariuomenės vadas. Kinijos tautosakoje dažnai minimas kaip neigiamas personažas, įkūnijantis visus blogiausius valstybės pareigūno bruožus – klastą, padlaižiavimą, gobšumą, žiaurumą, ir pan.

³ Dzin (*Jin*/晉) karalystė buvo viena iš didžiausių karalysčių senovės Kinijoje Džou (*Zhou*/周) dinastijos valdymo metais (XI a.pr.Kr.–221m.pr.Kr.). Karalystė buvo įsikūrusi dabartinės Šansi (*Shanxi*/山西) provincijos teritorijoje.

⁴ Dzin valdovas *Lingas* (*Jin Ling Gong*/晉靈公) valdė 620–607 m.pr.Kr.

⁵ *Džao Dunis* (*Zhao Dun*/趙盾) (gyv. VII a.pr.Kr.) – vienas garsiausių ir labiausiai nusipelnusių ministrų Dzin karalystėje, įtakingo Džao (*Zhao*/趙) šeimos klanų galva.

⁶ *Džao Šuo* (*Zhao Shuo*/趙朔) (gyv. 637–595m.pr.Kr.) – rūmų didikas ir valdovo Lingo rūmų pareigūnas, Našlaičio tėvas. Nors šioje istorijoje jis vadinamas „valdovo žentu“, jo žmona („Princesė“) – *Džao Džuangdzi* (*Zhao Zhuangji*/趙庄姬) (gyv. ??–587 m.pr.Kr.) – buvo valdovo Lingo teta.

⁷ *Ču Ni* (*Chu Ni*/鉅麇) (gyv. ??–607 m.pr.Kr.) – Dzin karalystės karys, pagarsėjęs savo stiprumu ir jėga.

⁸ Tu Angu pateikia klaidingą šios istorijos versiją. Ču Ni nusižudė, nes jam nekilo ranka prieš Džao Dunį, kuris buvo žinomas kaip ištikimas, teisingas ir doras ministras. Anot legendos, tai buvo Dzin karalystės valdovas Lingas, o ne Tu Angu, kas pasiuntė Ču Ni nužudyti Džao Dunį, nes jam pabodo jo priekaištai dėl prasto valdymo. Kai Ču Ni akis į akį susitiko su Džao Duniu, šio atsidavimas savo darbu ir dorumas Ču Ni paliko gilų įspūdį. Todėl vietoj to, kad jį nužudytų, Ču Ni nusižudė trenkdamas galvą į medį.

Po kiek laiko Sižongo gentis⁹ kaip padėką mums atsiuntė šunį, kurį jie vadina *Šenao*¹⁰. Šuns priežiūrą valdovas patikėjo man. Vos tik šis pateko į mano rankas, mano galvoje gimė naujas planas, kaip atsikratyti Džao Duniu. Aš užrakinau šunį tuščiame kambaryje ir kokias tris ar penkias dienas jo nemaitinau ir negirdžiau. Tuomet sode pastačiau šiaudinę žmogaus iškamšą apgobtą purpurine mantija, apjuostą nefrito diržu ir apautą juodais kaip varnas batais. Ant iškamšos pakabinau *Hu*¹¹. Paprastai Džao Dunis būtent taip ir rengdavosi. Į iškamšos pilvą prikimšau avino plaučkepenių. Tada išleidau šunį, jam matant praskleidžiau purpurinę mantiją, atidaviau édalą ir pašėręs, vėl jį užrakinau tuščiame kambaryje. Po to toliau jį badu marinuau kelias dienas. Kai paleidau, šuo pats puolė prie šiaudinės iškamšos nudrėskė jos mantiją ir godžiai surijo viską kas jam priklausė. Kokias šimtą dienų taip jį dresavau, kol nusprendžiau, kad jis jau pasiruošęs. Tuomet nuėjau pas valdovą ir jam papasakojau, neva girdėjęs jog rūmuose vienas žmogus prieš jį rengia sąmokslą. Tai išgirdęs valdovas be galo įsiuto ir tuoj puolė klausti kas tas išdavikas. Tuomet jam pasakiau, kad Sižongo genties mums padovanotas šuo turi ypatingų galių – jis gali padėti surasti tą niekšą. Tai išgirdęs valdovas labai apsidžiaugė: „Jao ir Šun¹² valdymo metais, vienragis ožys *Siedži*¹³ atskirdavo blogus žmones nuo gerų. Kas galėjo pagalvoti, kad mano Dzin karalystėje irgi atsiras toks padaras tik šį kartą šuns pavidalu?! Kur tas šuo?“. Aš atvedžiau jam *Šenao*. Tuo tarpu Džao Dunis apsigobęs savo purpurine mantija ir apsijuosęs nefritiniu diržu stovėjo šalia valdovo kėdės.¹⁴ Vos pamatęs Džao Dunį, šuo puolė tiesiai ant jo ir jam įkando. Valdovas tarė: „Paleisk šunį. Ar tik Džao ir nebus mano šmeižikas?“. Kai tik jį paleidau, tas puolė gainiotis Džao Dunį palei menę. Deja, deja, šioms gaudynėms sutrukdė vienas Džao Dunio patikėtinių – Ti Mimingas¹⁵. Supykęs, jis iš visų jėgų trenkė šuniui su savo apvaliu kūjium.¹⁶ Tada su viena ranka pakėlė jį už galvos odos, su kita ranka suspaudė jam žandikaulį ir vienu truktelėjimu perplėšė šunį pusiau. Išbėgęs į lauką Džao Dunis puolė prie savo vežimo, kurį paprastai traukdavo keturi pakinkyti žirgai. Bet aš jau prieš tai buvau liepęs nukinkyti du žirgus ir nusukti du vežimo ratus. Taigi jam įlipus į vežimą tas negalėjo

⁹ Sižongas (*Xirong/ 西戎*) – senovės Kinijoje šis žodis buvo vartojamas kalbant apie vakaruose (dabartinėje Tibeto teritorijoje) gyvenančias tautas.

¹⁰ Čia minima šunų veislė Sižongo *šenao* (*Xirong shenao/ 西戎神獒*) dabar žinoma kaip Tibeto mastifai.

¹¹ *Hu* (*hu/ 笏*) – pailga plokštelė pagaminta iš dramblio kaulo skirta užrašams. Senovės Kinijoje imperatoriaus rūmų didikai jas nešiodavo pasikabinę ant diržo.

¹² *Jao* (*Yao/ 尧*) ir *Šun* (*Shun/ 舜*) – du iš penkių mitologinių senovės Kinijos imperatorių.

¹³ *Siedži* (*xiezhi/ 饕餮*) mitologinis gyvūnas, kuris galėjo atskirti blogį nuo gėrio, dorus žmones nuo blogų. Kinų mitologijoje jis vaizduojamas kaip vienragis ožio ir elnio hibridas. Su ragu jis pasmeigdavo niekšus ir nedorėlius.

¹⁴ Čia minimas tradicinis *Ta* (*榻*) – medinis pailgas kėdės skirtas tiek gulėti, tiek sėdėti.

¹⁵ *Ti Mimingas* (*Ti Miming/ 提彌明*) (gyv. VI a.pr.Kr.pab.), buvo vienas iš Džao Dunio sargybinių.

¹⁶ Čia minimas *guačui* (*guachui/ 瓜錘*) formos metalinis kūjis, kuriam būdingas meliono pavidalo antgalis ir ilgas kotas.

pajudėti iš vietos. Staiga iš kažkur išdygo didelis stiprus vyras. Petimi parėmęs vežimą, kita ranka vadelioldamas abu žirgus, jis pajudino vežimą iš vietos ir ėmė jį tempti, taip padėdamas Džao Duniui pabėgti. Žinote kas buvo tas žmogus? Ogi Ling Dže¹⁷ – tas po šilkmedžiu iš bado merdėjęs vyras!

Pakalbėjęs su valdovu jį įtikinau leisti man išžudyti visą Džao Džunio šeimos klaną – iš viso apie tris šimtus jo patikėtinių ir šeimos narių. Vienintelis Džao Šuo liko gyvas. Kadangi jis valdovo žentas, man nebuvo kaip prie jo prisiliesti. Bet žolę būtina išrauti su šaknimis – vien nupjauti jos nepakanka. Nupjauta žolė anksčiau ar vėliau vėl atauga. Taigi šiandien pas Džao Šuo pasiunčiau pasiuntinį su neva valdovo įsakymu atimti sau gyvybę pasirinkus vieną iš trijų – lanko temple, užnuodyta vyną arba peilį. Pasiuntiniui liepiau kuo greičiau eiti pas Džao Šuo ir grįžus čia tuoj pat man pranešti kaip sekėsi.

Visa giminė, visi trys šimtai jų, išnaikinta jau,

Beliko vienas vienintelis Džao Šuo.

Nesvarbu kurį iš trijų būdų mirti jis pasirinks,–

Svarbiausia, kad jam mirus, žolė pagaliau bus išrauta iš pašaknų.

T u A n g u i š e i n a . I e i n a D ž a o Š u o i r j o ž m o n a – p r i n c e s ė

DŽAO ŠUO. Esu Džao Šuo, vienas iš valdovo pavaldinių. Kas galėjo pagalvoti, kad Tu Angu taip nesutars su mano tėvu? Kas galėjo pagalvoti, kad jis pasinaudojęs valdovo Lingo patiklumu išžudys visą mano šeimos klaną – tris šimtus žmonių – tiek paprastų, tiek kilmingų! Princese, prašau paklausk manęs. Tu laukiesi vaikelio. Jei gims mergaitė, tuomet nepaisyk šitų žodžių, bet jei gims berniukas, žinok, kad aš jam dar negimusiam jau išrinkau vardą. Pavadink jį Našlaičiu iš Džao Šeimos. Kai užaugs, teatkeršija jis už mano tėvų mirtį!

PRINCESE (verkdama). Ir kaip man pakelti šį begalinį skausmą?!

I e i n a p a s i u n t i n y s s u p a d ė j ė j a i s

PASIUNTINYS. Atvykstu su valdovo įsakymu. Džao Šuo nešu lanko temple, užnuodytą vyną ir peilį – jis turės pasirinkti vieną iš jų ir kuo greičiau užbaigti savo gyvenimą. Po to užrakinsiu princesę rūmuose. Negaliu sau leisti delsti ar dvejoti! Privalau kuo greičiau atlikti savo darbą ir

¹⁷ Ling Dže (Ling Zhe/ 靈輒) (gyv. ??– 607m.pr.Kr.?) – Dzin karalystėje gyvenęs laisvai samdomas karys, pagarsėjęs savo narsa ir geraširdiškumu.

pasišalinti. Štai jau pasiekiau jų rūmų vartus (*kreipiasi į Džao Šuo*). Džao Šuo, klaupkis ir klausyk valdovo įsakymo:

„Kadangi tavo šeima išdavė ir apgavo valdovą tuo nusižengdama mūsų įstatymams, visas tavo šeimos klanas nusipelnė mirties bausmės. Tik tu vis dar gyvas. Kadangi mus jungia giminystės saitai, man nekilo ranka tau atlikti mirties bausmę. Leidžiu tau pačiam pasirinkti vieną iš trijų būdų numirti – lanko temple, užnuodyta vyną arba peilį. Tuo tarpu princesė privalo būti užrakinta rūmuose, atskirai nuo jos šeimos narių.“

Džao Šuo, valdovo įsakymas negali būti apskundžiamas ar atidėliojamas. Taigi nėra ko delsti!

DŽAO ŠUO. Princese, rodos kito kelio jau nėra!

(*dainuoja*)

[*Sianliu*¹⁸ tonacija *Šang hua ši*¹⁹ melodija]

Kokia neteisybė – vienu ypu imti ir nubraukti mano ištikimos tarnystės metus,

Tuo tarpu kai to niekšo, to nuodingo mūsų karalystės kirmino jėga ir įtaka tik auga.

Be jokio pagrindo sumanė jis klatingą planą pasiųsti mane į Junjango²⁰ aikštę, kur man bus nukirsta galva,–

Ir kuo nusipelniau aš tokios pabaigos?!

PRINCESĖ. O dievai, pasigailėkit mūsų šeimos! Visi nebegyvi – jiems net palaidoti neatsirado vietos!

DŽAO ŠUO (*dainuoja*).

[*Repriza*]

Niekada neatgulsiu jau aš savo šeimos kapavietėje!

(*kreipiasi į žmoną*)

Princese, prašau tik atmink ką tau sakiau! Šiukštu, nepamiršk!

PRINCESĖ. Tikrai nepamiršiu!

¹⁸ *Sianliu* (*Xianliu* / 仙侶) – vienas iš tradicinės Kinijos muzikos tonacijos tipų.

¹⁹ *Šang hua ši* (*Shang hua shi* / 賞花時) priklauso vienam iš *Ci* (詞) eilėraščių šablonų. *Ci* – tradicinės lyrinės Kinijos poezijos tipas. *Ci* eilėraščių hieroglifų skaičius kiekvienoje eilutėje, tonacija, rimas ir melodija priklauso nuo to, kuriuo *Ci* eilėraščio šablonu yra remiamasi jį sukurti. Iš viso yra apie 800 *Ci* šablonų. Kiekvienas jų susietas su konkrečiu eilėraščiu (šiuo atveju – *Šang hua ši*). Pagal šablonus sukurtos dainos ir/ar eilėraščiai turi tą patį pavadinimą, rimą, tonaciją ir melodiją, bet jų turinys yra visiškai skirtingas.

²⁰ *Junjango* (*Yunyang* / 雲陽) aikštė – senovės kinų literatūroje šis terminas dažnai siejamas su mirties bausmės atlikimo vieta.

DŽAO ŠUO (*dainuoja*).

Ašaros teka jos skruostais,

Kiekvienas mano žodis jai veria širdį.

Kai užaugs mūsų sūnus,

Tebūnie atkeršija jis už mus visus tris šimtus!

D ž a o Š u o nusiduria peiliu ir palieka sceną

PRINCESĖ. Mano vyre! Tas skausmas mane pribaigs!

P r i n c e s ė palieka sceną

PASIUNTINYS. Džao Šuo nusidūrė peiliu, o princesė jau užrakinta savo rūmuose. Laikas grįžti pas valdovą ir pranešti kas įvyko.

Visos Džao šeimos likimas buvo nulemtas tą dieną,

Kai Sižongo žmonės mums atvežė tą šunį.

Vargšė princesė – įkalinta rūmuose sėdi jį.

Ir kam reikėjo Džao Šuo pasirinkti peilį?!

P a s i u n t i n y s palieka sceną

I VEIKSMAS

Ižengia T u A n g u

TU ANGU. Aš esu Tu Angu. Bijau, kad jei princesė pagimdys sūnų, šis užaugęs norės man atkeršyti. Argi ne taip? Dėl to visą šį laiką laikiau ją uždarytą rūmuose. Dabar ji jau bus pagimdžiusi. Pasiunčiau ten vieną savo kareivių, bet kodėl jis taip ilgai negrįžta?!

Ieina *kareivis*

KAREIVIS. Mano generole, atėjau Jums pranešti, kad princesė savo rūmuose pagimdė sūnų ir pavadino jį Našlaičiu iš Džao Šeimos.

TU ANGU. Ką?! „Našlaičiu iš Džao Šeimos“?! Ką gi, palauksiu kol jam sueis mėnuo, tada jį pribaisiu. Perduok generolui leitenantui Han Dziue²¹ – tegu šis dieną naktį saugo rūmų vartus. Įeinančių į vidų tikrinti nereikia, bet kiekvieną išeinantį būtina atidžiai apžiūrėti. Jeigu kas nors mėgins išnešti Našlaitį, visai to žmogaus šeimai ir giminei²² – galas. Pakabink šį išpėjimą prie rūmų vartų, kad visi sargybiniai žinotų ir paisytų mano įsakymo. Priešingu atveju – jų lauks tokia pat bausmė.

Džin karalystės princesė pastoja,

Ir pagimdė Našlaitį – priešą mano.

Bet štai praeis vienas mėnuo ir aš jį nudursiu plieniniu kardu savo.

Tuomet galų gale aš būsiu net tik išpjovęs žolę, bet ir iš pašaknų ją visą išrovęs!

T u A n g u išeina. Ieina p r i n c e s ė su kūdikiu ant rankų

PRINCESĖ.

Rodos, visos žmonijos skausmas,

Bus perpildęs širdy mano,–

²¹ Han Dziue (Han Jue/ 韓厥), gyv. VI a. – vienas iš Džin karalystės generolų. Džao Dunio dėka, jis buvo paauskštintas į karo ministrus.

²² „Giminės“ sąvoka čia suprantama kaip „devynios giminės kartos“ (jiuzu/ 九族) – įskaitant keturias kartas iš tėvo pusės, tris kartas iš motinos pusės, ir dvi kartas iš žmonos pusės.

Kaip tas lietus rudens naktį gūdžią,

Kurio kiekvienas lašas skamba taip gaudžiai ir liūdnai.

Esu Dzin rūmų princesė. Niekšas Tu Angu išžudė visą Džao šeimą, nepagailėdamas nė vieno. Neseniai aš pagimdžiau sūnų. Prieš mirtį mano vyras man prisakė – gimus berniukui, būtinai pavadinti jį Našlaičiu iš Džao Šeimos. Užaugęs jis atkeršys už visą mūsų šeimą. Bet, o dievai! Kaip man šitą vaiką išgabenti iš rūmų?! Ką čia sugalvojus... Visa giminė išžudyta – nieko nebeturiu. Vienintelis artimas žmogus – Čeng Ingas²³ – mūsų šeimos draugas, kurio vardas niekada nebuvo susietas su mūsų šeima. Palauksiu kol jis ateis – kai ką sugalvojau.

Ieina Č e n g I n g a s su namų vaistinėle ant pečių

ČENG INGAS. Esu Čeng Ingas. Praeityje buvau kaimo gydytojas, bet štai valdovo žentas priglaudė mane savo rūmuose. Jis visada manimi rūpinosi, visada išskyrė mane iš kitų savo tarnų. Deja, išdavikas Tu Angu išžudė visą Džao šeimą, nepasigailėdamas nė vieno. Gerai, kad bent mano vardas niekada nebuvo siejamas su Džao šeimos klanu. Nuo tos dienos kai princesė buvo įkalinta rūmuose, kiekvieną dieną jei nešu arbatos ir maisto. Princesė neseniai pagimdė sūnų ir pavadino jį Našlaičiu iš Džao Šeimos. Kai šis užaugęs, jis atkeršys už savo šeimą. Bet bijau, kad jam gali nepavykti ištrūkti iš to niekšo Tu Angu gniaužtų. Būtų išties gaila, jei taip nutiktų! Šiandien princesė pasikvietė mane į rūmus. Turbūt po gimdymo jai norisi žolelių sriubos. Tuoj išsiaiškinsiu tikslią priežastį. Štai jau ir rūmų vartai, nėra ko laukti, einu vidun (*kreipiasi į princesę*). Princese, kvietėte?

PRINCESĖ. Mūsų šeima jau tiek prisikentėjo! Čeng Ingai, pasikviečiau tave tik dėl vienos priežasties. Neseniai pagimdžiau sūnų. Jo tėvas prieš mirtį paprašė jį pavadinti Našlaičiu iš Džao Šeimos. Čeng Ingai, visą tą laiką kurį praleidai su mūsų šeima, su tavimi visada elgėmės gražiai ir tavimi rūpinomės. Gal gali sugalvoti kokį būdą, kaip paslėpus išgabenti šį vaiką iš rūmų, tam kad jis užaugęs galėtų atkeršyti už visą mūsų šeimą?

ČENG INGAS. Princese, argi nežinote, kad vos išgirdęs apie vaiko gimimą Tu Angu prie visų keturių rūmų įėjimų išklįjavo įspėjimus? Jei kas nors kas pamėgins slapta išnešti šitą vaiką iš – visai to žmogaus šeimai ir giminei – galas. Kaip aš galėčiau taip pasielgti?

²³ *Cheng Ying* (程嬰).

PRINCESĖ. Čeng Ingai,

Neveltui sakoma –

„Nelaimėi užklupus – į artimuosius kreipkis,

Su pavojumi susidūrus – ieškok senų draugų pagalbos“.

Jei tau pavyktų išgelbėti šį mano vaiką, –

Tuomet išliktų bent viena neišrauta Džao šeimos šaknis.

P r i n c e s ė suklumpa ant kelių

Čeng Ingai, maldauju pasigailėk tų nelaimingų trijų šimtų Džao šeimos narių sielų! Šis vaikas – jų vienintelė viltis!

ČENG INGAS. Princese, prašau Jūsų, kelkitės! Sakykim, man pavyktų jį išnešti iš rūmų. Išgirdęs apie vaiko dingimą, Tu Angu puls jus tardyti, klausti kur dingo Našlaitis iš Džao Šeimos. Jūs jam pasakysite, kad atidavėte jį Čeng Ingui. Tuomet mano visa giminė bus pasmerkta. Bet dėl to tebūnie. Blogiausia, kad tokiu atveju, šiam vaikui irgi – vargu bau ar pavyks išlikti gyvam.

PRINCESĖ. Pakaks! Pakaks jau! Čeng Ingai, dėl to gali būti ramus!

Čeng Ingai, dėl nieko nesijaudink,

Kai baigsiu kalbėti, pasipils ašarų lietus.

Našlaičio tėvas nusižudė aštriu peiliu.

P r i n c e s ė nusiriša diržą nuo savo sijono ir paruošia sau kilpą

Pakaks! Pakaks! Pakaks jau!

Dabar atėjo jo motinos eilė.

P r i n c e s ė pasikaria ir palieka sceną

ČENG INGAS. Ak, ir kas galėjo pagalvoti, kad princesė pasikars? Gerai, nėra laiko dvejonėms. Tuoj atidarysiu savo vaistinėlę ir paguldęs mažylį į jos vidų, pridengsiu jį šviežiomis žolelėmis. Dieve mano, kokia tragedija! Visa Džao giminė išnaikinta, liko tik šis mažas vaikelis! Jei pavyks tave išgelbėti – mums nusišypsos didžiulė sėkmė, bet jei mus pagaus – tu, aš ir visa mano giminė būsim pasmerkti mirčiai.

*Čeng Ingai, klausyk savo širdies,
Džao šeima patyrė tiek skausmo!
Tik tuomet jei man pavyks tave iš rūmų išgabenti,
Tik tuomet galėsi tu ištrūkti iš šito rato pragaištingo.*

Č e n g I n g a s i š e i n a. Lydimas k a r e i v i ū į ž e n g i a H a n D z i u e

HAN DZIUE. Esu generolas Han Dziue, vienas iš Tu Angu karvedžių. Tu Angu liepė man saugoti princesės rūmų vartus. Dėl ko? Princesė neseniai pagimdė sūnų, kurį pavadino Našlaičiu iš Džao Šeimos. Tu Angu bijo, kad kas nors gali mėginti jį iš rūmų išnešti. Jei taip nutiks, viso to žmogaus šeima ir giminė bus pasmerkta mirčiai. Sargybiniai, gerai saugokite vartus. Ech, ar kada ateis diena, kai neliks tokių piktavalių kaip Tu Angu, kurie kenkia geriems ir padoriems žmonėms?!

(dainuoja)

[Sianliu tonacija Dian dziang čun²⁴ melodija]

*Karalystė po karalystės,
Nė viena jų nė iš tolo nepribygsta Džin.
Šiuo laikotarpiu taikiai,
Ir reikėjo gi išdygti tokiam niekšui ministrui kaip Tu Angu,
Kuris vieną po kito naikina pačius doriausius ir ištikimiausius mūsų valdovo tarnus...*

[Kong dziang long²⁵ melodija]

*Kai tik nurimo audros ir liovėsi lietūs,
Ir reikėjo gi tokio žmogaus, taikos metams atėjus?!
Tuo tarpu kai miesto aikštėje krenta galvos pačių ištikimiausių,
Klastingas palaižūnas sau ramiai įsitaisęs rūmuose tupi.
Visa jėga, visas turtas, –
Pusė valdovo, kita pusė jo.
Jis, jis, jis – dantimis ir nagais įsikabinęs į rūmų vartus, –
Vieną po kito jis pašalino visus, kurie pasipainiojo jo kelyje.
Kaip velnias įsisukęs tarp žmonių,
Jis nevertas vardo generolo!*

²⁴ *Dian dziang čun* (*Dian jiang chun* / 點絳脣) – vienas iš *Ci* tipo eilėraščių šablonų (žr. 19 išnašą).

²⁵ *Kong dziang long* (*Kong jiang long* / 昆江龍) – vienas iš *Ci* tipo eilėraščių šablonų (žr. 19 išnašą).

Netikiu, kad nesantaika tarp Tu Angu ir Džao šeimos kada nors baigsis!

(dainuoja)

[Jou hu lu²⁶ melodija]

Nukirtęs žolę jis nori išrauti ir auglius.

Kad neliktų jokių pavojingų šaknų,

Jis verčia mane saugoti šių rūmų vartus.

Aš irgi daug metų tarnauju ministru,—

Sutinku, tas, kuris bandys paslėpti šį vaiką — neturi teisės to daryti.

Bet vaiką nužudyti — kaip tau tai leidžia širdis?!

Tu Angu, tu tikras despotas!

Vieną dieną tu užrūstinsi dievus,

Ir iki galo supykdysi žmones visus.

Ar tau nebaisu visuotinio pasmerkimo tūkstančių žmonių?

Užsitraukęs dievų pyktį, iš jų malonės nesulauksi tu!

[Tian sia le²⁷ melodija]

Visi žinom — už viską anksčiau ar vėliau bus atlyginta mums!

Ech, toks niekšas tapo ministru.

Su Džao Duniu kartu dirbot 20 metų,

Kaip tu galėjai jam nejausti jokių šiltų jausmų?!

Vedamas piktų kėslių,

Gerą žmogų visų akyse pavertei niekšu.

Visgi atidžiai įsižiūrėjus,

Kuris iš jūsų dviejų tikrasis niekšas bus?

Sargybini, prižiūrėk vartus. Jeigu kas nors mėgins išeiti lauk, duok man žinoti.

KAREIVIS. Klausau, generole!

²⁶ *Jou hu lu* (*You hu lu* / 油葫蘆) — vienas iš *Ci* tipo eilėraščių šablonų (žr. 19 išnašą).

²⁷ *Tian sia le* (*Tian xia le* / 天下樂) — vienas iš *Ci* tipo eilėraščių šablonų (žr. 19 išnašą).

Ibėga susijaudinęs Č e n g I n g a s

ČENG INGAS. Mano rankose vaistinė, kurios viduje paslėptas Našlaitis iš Džao Šeimos. Rodos dievai bus mums gailestingi – vartus saugo Han Dziue. Mano šeimininko tėvas jį paaukštino į ministrus. Jei man tik pavyktų kažkaip pro juos prasmukti, mano ir vaikelio gyvybės būtų išsaugotos.

Č e n g I n g a s *bando praeiti pro vartus*

HAN DZIUE. Sargybini, atvesk man tą vyrą su vaistine rankose. Kas tu būsi?

ČENG INGAS. Aš esu kaimo gydytojas, mano pavardė Čeng, pilnas vardas Čeng Ingas.

HAN DZIUE. Ką tu čia veiki?

ČENG INGAS. Princesei atnešiau žolelių sriubos.

HAN DZIUE. Kokių žolelių?

ČENG INGAS. Sukatžolės.

HAN DZIUE. Kas toje dėžėje?

ČENG INGAS. Įvairios žolelės.

HAN DZIUE. Kokios žolelės?

ČENG INGAS. Plačvarpiai, saldyšaknės, mėtos...

HAN DZIUE. Tarp tų žolelių daugiau nieko nėra įkišta?

ČENG INGAS. Nieko.

HAN DZIUE. Ką gi, gali eiti.

Čeng Ingai s paskubomis neria lauk

HAN DZIUE. Čeng Ingai, grįžk! Ką tu ten turi toje skrynioje?

ČENG INGAS. Žoleles, daugiau nieko.

HAN DZIUE. Ar tikrai tarp tų žolelių nieko nėra įkišta?

ČENG INGAS. Nieko.

HAN DZIUE. Gerai gali eiti.

Čeng Ingai vėl paskubomis neria lauk

HAN DZIUE. Čeng Ingai, grįžk! kažkas čia negerai. Tik pasakau, kad gali eiti, tu neri lauk strėlės greičiu, bet kai liepiu grįžti, vos pasivelki. Čeng Ingai, tu ką, galvojai, kad tavęs neatpažinau?

(dainuoja)

[Hesi houting hua²⁸ melodija]

Kažkada buvai garbingas svečias Džao Dunio namuose,

O aš tuo tarpu tarnauju Tu Angu.

Tu neši paslėpęs mažą kūdikėlį, kuriam net mėnesio dar nėra.

Čeng Ingai, argi nematai?

Kaip tu pabėgsi iš narvo į kurį net vėjo gūsis nepapuola?

Jeigu nebūčiau tarnyboj,

Palikčiau tave ramybėj.

Čeng Ingai, spėju, kad iš Džao šeimos būsi sulaukęs daug gerumo ir malonių?

²⁸ *Hesi houting hua* (*Hexi houting hua* / 河西後庭花) – vienas iš *Ci* tipo eilėraščių šablonų (žr. 19 išnašą).

ČENG INGAS. Taip, žinoma. Už gėrį reikia atsidėkoti geru, argi ne?

HAN DZIUE.

*Sakai už gėrį reikia atsidėkoti geru,
Bet bijau, kad ir kaip mėgintum – nepabėgsi tu.
Sargyba stovi visur,
Tau nėra kur bėgti.
Bet jei aš tave suimsiu ir vaiką iš tavęs atimsiu,
Man ramia sąžine gyventi bus sunku!
Beliks tik mirti!*

Kareiviai, atsitraukit, palikit mus vienus! Grįžkit kai pašauksiu, kol nepašauksiu – nesirodykit.

KAREIVIS. Klausau, generole!

H a n D z i u e atidaro vaistinėlę ir pamato vaiką

HAN DZIUE. Čeng Ingai, sakei, kad pas tave čia vien plačvarpiai, saldyšaknės ir mėtos, o aš va, radau ženšenį!²⁹

Č e n g I n g a s sukniumba ant kelių

HAN DZIUE.

(dainuoja)

[Džin džan er³⁰ melodija]

*Žvelgiu į Našlaitį – ant jo kaktutės prakaito lašai,
O lūpų kampučiuose sudžiūvęs motinos pienas.
Plačiai atmerkęs savo mažutes akis,
Jis mėgina atpažinti kas aš.
Toks ramus guli dėžėje ir tyli lyg prarijęs liežuvi būtų.*

²⁹ Žaidžiama žodžiais. Žodis „ženšenis“ (*ren shen/人參*) kiniškai tariamas taip pat kaip žodis „žmogaus kūnas“ (*ren shen/人身*).

³⁰ *Džin džan er* (*jin zhan er/金盞兒*) – vienas iš Ci tipo eilėraščių šablonų (žr. 19 išnašą).

Suwystrytas tvirtai tvirtai, net kojyčių ištiesti jis negali.

Taip ankšta čia, jam pajudėti visai nėra vietos.

Teisingai sakoma: „Tik patyręs nelaisvę žmogus suauga. Laisvė žmogaus nesubrandina“.

ČENG INGAS.

Pone, prašau nepykit,

Geriau paklauskite:

Džin karalystėje Džao Dunis buvo didis ministras.

Tuo sukėlė jis nuožmų pavydą Tu Angu.

Tu Angu užsiundė šunį baisūną ant šito dorą žmogaus,

Ir priverė jį bėgti lauk pro rūmų vartus.

Jo vežimą be rato tempė Ling Dže,

Atsidėkodamas geru už pagalbą ministro.

Po to Ling Dže prapuolė kalnų tankmėje, niekas nežino kur.

Valdovas Lingas patikėjęs šmeižtu,

Leido tam niekšui Tu Angu daryti viską ko troško jis.

Tu Angu pasmerkė mirčiai valdovo žentą –

Visa šeima ir giminė jau išnaikinta – nebėra jų.

Princesė, tuo tarpu, buvo įkalinta rūmuose,

Viena vienutėlė, be artimų žmonių.

Iš pagarbos savo mirusiam vyrui, ji pavadino sūnų „Našlaičio“ vardu.

Deja, motina ir sūnus neilgai buvo lemta būti kartu.

Vos pasitikus naują gyvybę, paliko šį pasaulį ji,

Prieš tai patikėjusi jo globą man – Čeng Ingui.

Suaugęs, jis prižiūrės Džao šeimos kapus.

Man pasisekė, kad sutikau jus.

Labai tikiuosi, kad padėsite mums.

Nukirtus šį paskutinį augliuką,

Nė vieno neliks iš šeimos jų!

HAN DZIUE. Čeng Ingai, jeigu gražinsiu šį vaiką, būsiu apipiltas turtais ir šlove. Bet aš – Han Dziue – esu vyras kuriam rūpi kas darosi jo žemėje ir danguje virš jo. Kaip aš galėčiau taip pasielgti?!

(dainuoja)

[*Dzui džong tian*³¹ melodija]

*Jeigu paaukosiu jį vardan šlovės ir turtų,
Tai bus tolygu gvieštis naudos sau per kitų skausmus.
Vargšas jis, visos jo giminės jau nebėra čia su mumis.
Kam, jei ne jam, lemta sunaikinti šį įgimtą blogį?*

Jei Tu Angu pamatys šį vaiką...

(dainuoja)

*Tu Angu jam ne tik odą, bet ir sausgysles nudirs,
Tu Angu sumals į miltus jį.
Aš negaliu,
Negaliu neužjausti jo!*

Čeng Ingai, neškis tą vaiką lauk. Aš už tai atsakysiu.

ČENG INGAS. Ačiū, Generole!

*Apglėbęs vaistinėlę Č e n g I n g a s bėga lauk,
bet staiga apsisukęs vėl sugrižta ir suklumpa prieš H a n D z i u e*

HAN DZIUE. Čeng Ingai, juk sakiau – gali eiti. Tu ką, galvoji, kad juokauju? Eik gi, greitai tik!

ČENG INGAS. Ačiū, Generole!

Č e n g I n g a s bėga lauk, bet apsisukęs vėl grižta ir suklumpa prieš H a n D z i u e

³¹ *Dzui džong tian* (*Zui zhong tian*/ 醉中天) – vienas iš *Ci* tipo eilėraščių šablonų (žr. 19 išnašą).

HAN DZIUE. Čeng Ingai, ko tu buvęs nebuvęs vėl čia?

(dainuoja)

[*Džin džan er*³² melodija]

Turbūt galvoji, kad su tavim žaidžiu,

Nežinai, ar tikrai tau užuojautą ir gailestį jaučiu.

Eik gi, eik jau, kiek kartų tau kartot tą patį?

Kodėl tu sukęs apsukęs vis grįžti?

Čeng Ingai!

Jei pas tave tik tiek drąsos,

Iš kur pakaks tau jėgos rūpintis Našlaičiu?

Bene nežinai, kad ištikimas tarnas nebijo mirties.

Tuo, kuris bijo pasikliauti neverta!

ČENG INGAS. Generole, jei išeisiu pro šiuos vartus, Jūs pranešite Tu Angu, o šis tuoj pasiųs savo kareivius, kad mane pagautų. Tokiu atveju, Našlaičiui nebus jokių šansų išgyventi. Gana! Gana! Gana jau! Generole, suimkite mane ir eikite atsiimti savo atlygio. Aš pasiruošęs mirti kartu su Našlaičiu!

HAN DZIUE. Čeng Ingai, tu tik eik ir dėl nieko nesirūpink.

(dainuoja)

[*Džui fu gui*³³ melodija]

Matau, kaip tau svarbu išsaugoti šią paskutinę Džao šeimos atžalą.

Manęs su Tu Angu nesieja jokie giminytės ryšiai,

Kokia prasmė man apsimetinėti geradariu?

Kokia prasmė išsiuntus lauk kareivius, tave paleisti,

Po to, vėl tave pagavus prašyti atlygio už gerą darbą?

Tu – ištikimai tarnauji savo ponui, o aš irgi – visada laikausi duoto žodžio.

Jeigu tu pasiruošęs vardan šito vaiko paaukoti savo gyvybę,

³² *Džin džan er* (*jin zhan er* / 金盞兒) – vienas iš *Ci* tipo eilėraščių šablonų (žr. 19 išnašą).

³³ *Džui fu gui* (*žui fu gui* / 醉扶歸) – vienas iš *Ci* tipo eilėraščių šablonų (žr. 19 išnašą).

Aš irgi pasiruošęs paaukoti savąją.

[Čing ge er³⁴ melodija]

Žinau, tau tai tik žodžiai, tik žodžiai – neverti nieko.

Čeng Ingai,

*Tu nematai kas prieš tavo akis, neskiri gero nuo blogo,
Neškis Našlaitį į kalnus ir paslėpk jį gilioj tankmėj.
Ten išaugink jį,
Ir išmokyk kovos menų ir rašto, –
Paruošk jį būti kariuomenės vadu.
Tegu pačiupęs tą išdaviką Tu Angu,
Jis sudaužo jo galvą ir supjausto jo kūną,
Taip atsilygindamas už kančias mirusių žmonių visų.
Tuomet nebus beprasmingi mūsų spyriai į teisingumo vartus,
Ir visi mūsų kelyje patirti sunkumai vienu ypu nusibrauks.*

Čeng Ingai, būk ramus.

[koda]

*Tebūnie jam viską paaiškins mano atšalęs kūnas, –
Savęs tam niekšui tardyti neleisiu,
Geriau jau trenksiuosi galva į laiptus!³⁵
Mano vardas galbūt nieko nesakys ateities kartoms,
Bet bent jau prisijungsiau prie Ču Ni³⁶, būsime du vyrai iki galo ištikimi savo vertybėms.
O tu, tu dieną naktį rūpinkis šituo vaiku, šiukštu jo neapleisk!
Jis – paskutinė Džao šeimos šaknis.
Palauk kol jis užaugs,
Ir tik tuomet papasakok jam viską.
Paminėk ir mane – geradarį,*

³⁴ Čing ge er (Qing ge er / 青歌兒) – vienas iš Ci tipo eilėraščių šablonų (žr. 19 išnašą).

³⁵ Čia Han Dziue netiesiogiai sugretina save su Ču Ni, kuris nusižudė trenkdamas galvą į medį (žr. 8 išnašą).

³⁶ Žr. 7 ir 8 išnašas.

Padėjusį išgelbėti tą, kuris atkeršys už visus.

H a n D z i u e persipjauna gerklę ir palieka sceną

ČENG INGAS. Ak, generolas Han persipjovė gerklę! Kai tik jo kareiviai sužinos apie tai, jie nieko nelaukę praneš Tu Angu. Ką daryti?! Spausdamas glėbyje Našlaitį, bandysiu kuo greičiau bėgti iš čia ir gelbėtis.

Generolas Han buvo doras vyras iš tiesų,

Vardan Našlaičio perrėžė sau gerklę.

Dabar jau tikrai galiu eiti sau ramus.

Pasiekęs Taipingo kaimą – sugalvosiu koks mano kitas žingsnis bus.

Č e n g I n g a s išbėga

Pirmo veiksmo pabaiga